

SERİ
SERIES
SERIE
SÉRIE

A

CİLT
VOLUME
BAND
TOME

47

SAYI
NUMBER
HEFT
FASCICULE

2

1997

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
ORMAN FAKÜLTESİ
D E R G İ S İ

REVIEW OF THE FACULTY OF FORESTRY,
UNIVERSITY OF ISTANBUL
ZEITSCHRIFT DER FORSTLICHEN FAKULTÄT
DER UNIVERSITÄT ISTANBUL
REVUE DE LA FACULTÉ FORESTIÈRE
DE L'UNIVERSITÉ D'ISTANBUL

FLORYA, BAKIRKÖY, ZEYTİNBURNU, SAMATYA SAHİL PARKLARININ PEYZAJ PLANLAMA AÇISINDAN İNCELENMESİ¹⁾

Ar. Gör. Emine Mine FANUSCU²⁾

Kısa Özet

Doğanın önemli bir parçası olan kıyıların kullanımları tarım, yerleşim, ulaşım, depolama, enerji üretimi, besin ve hammadde kaynağı, turizm, rekreasyon gibi farklı yapıda aktiviteleri içerir. Kıyı kullanımlarının bu çeşitliliği ve bu kullanımların doğal yapıya etkileri kıyı kentlerinde rekreasyon ve turizm gibi aktivitelerin sahil şeritlerinde minimuma düşmesine neden olmaktadır. Kentin bazı problemlerine çözüm amaçlı oluşturulan dolgu alanlar aslında kıyı bandındaki bozulmuş ekolojik dengeyi daha da etkilese de bu alanların rekreasyon amaçlı kullanımları kıyı kentlerinin yeşil alan problemine bir çözüm oluşturabilir.

Bu çalışmada, İstanbul'da önemli kıyılara sahip Florya, Bakırköy, Zeytinburnu ve Samatya semtlerinde sahil dolguları üzerinde peyzaj planlama açısından irdelemeler yapılmaya çalışılmıştır. Kullanıcı istekleri ve sorunlar, planlama ve araştırmanın ilk iki bölümünde; genel anlamıyla kıyılar, doğal ve dolgu kıyı oluşumları hakkında bilgiler verilmeye çalışılmıştır. Daha sonraki bölümde araştırma alanının doğal ve kültürel analizi yapılmıştır. Dördüncü bölümde ise kullanıcı anketleri ve bunların değerlendirmeleri açıklanmıştır.

Sonuç olarak; İstanbul kıyı bandındaki dolgu alanlarda oluşturulmuş parkların kullanıcı potansiyelinin ve kullanım karakteristiklerinin saptanmaya çalışıldığı bu çalışmada, anketler sonucu parkların geniş bir kullanıcı kitlesine hizmet ederek kentlinin rekreasyon ihtiyacına cevap verdiği ortaya çıkmıştır.

1. GİRİŞ

Rekreasyon günümüzde çok daha geniş bir anlam kazanarak, insanın yaşamında geçmişle kıyaslanmayacak kadar önemli yer tutmaya başlamıştır. Kuşkusuz bu gelişmede endüstri

¹⁾ İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Planlama Programında hazırlanan aynı adlı Yüksek Lisans Tezinin özeti

²⁾ İ.Ü. Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü

döneminden sonraki değişimlerin çok büyük payı bulunmaktadır. Aşırı hız kazanan kentleşme, konut koşullarının değişmesi, boş zaman olanaklarının geniş ölçüde artması gibi faktörler gözlemlendiğinde kent yaşamında, rekreasyonun önemi bir kez daha ortaya çıkmaktadır.

Dünyanın birçok kıyı kentinde farklı kullanımlara olarak veren sahil şeritlerinin değeri artmaktadır. Sahil şeritlerinin rant değerlerinin artmasıyla ve turizmde etkisiyle kıyıları oldukça fazla değer kazanmışlardır. Bu alanlara kamunun ilgisinin yoğunlaşmasıyla da kıyıların rekreasyonel kullanımlara açılması hızlanmıştır. Sahil şeritleri, kıyıları ve denizler, artan rekreasyon ihtiyacına cevap verebilecek önemli kaynaklardan biridir. Kıyı kentlerinde rekreasyonun bu alanlara kaydırılması kentli için bulunmaz bir olanaktır. Ancak kentin büyümesi sırasında çeşitli kullanımlara açık olan kıyıların kentleşme, endüstrileşme gibi faktörlerinde etkisiyle yıpratılması, bu alanlarda rekreasyonel kullanımları ya tamamen ya da kısmen engellemektedir.

Kıyı kentlerinde ulaşım problemine bir alternatif olarak yapılan dolgu alanlar aslında ekolojik dengeyi olumsuz etkileşeler de bu alanların sahil parkları olarak düzenlenip kullanılması, kentlinin yeşil alan ihtiyacına bir kaynak oluşturması açısından önemlidir.

2. KIYI TANIMLARI, DOĞAL VE DOLGU KIYILARDA MORFOLOJİK OLUŞUMLAR

2.1 Kıyı Tanımları

Kıyıları, kamusal kullanıma açık, kara ile deniz arasında bir geçiş zonu oluşturan kentsel veya kırsal açık alanlardır. Sahil ve deniz tüm canlı varlıklar için olduğu kadar insanoğlu için de önemli yaşam kaynaklarından biridir. Bunun ötesinde ekosistem içerisinde ayrıcalıklı bir bölümü oluşturur.

Coğrafi açıdan incelendiğinde kıyı, karanın deniz boyunca uzanan kenarı olarak tanımlanabilir. Karalarla denizleri ayıran çizgi olarak tanımlayabileceğimiz kıyı oluşumu, dünya kabuğunun yüklü olduğu enerji ile şekil değiştirmesi sürecinde meydana gelmiştir. Kıyının genişliği birkaç metre ile 15 km arasında değişir. Denizin doğal uzantısı olarak nitelenen kıyı şeridi ise karaların % 0.03 kadar bir alanı, yaklaşık 150.000 km² yi kaplamaktadır (İNANDIK 1971).

Ekoloji açısından kıyıları incelendiğinde, üç ana ekolojik ortam gözlenir. Bunlar kendilerine özgü yapıları olan, dolayısıyla özel ekoloji zincirleri oluşturan, "açık deniz", "kıta sahanlığının üstü" ve denizin yıkadığı "kıyı parçası"dır. Bunlardan sonuncusu gıda ve oksijen bakımından en zengin olanıdır ve kıyısında yer aldığı kesimin özelliklerine göre daha dar anlamda birimlerden oluşur. Kayalık, kumluk, çakıllık, bataklık, toprak, durgun su, akarsu ağızı, dalgalı açık deniz kıyısı, akıntılı deniz, dolgu, rıhtım, kıyı gölü gibi özel ortamlar kendi özel canlılar sistemini zamanla oluşturur. Kıyı mekanın özelliği yüzünden bu zincirlerin bir ucu kara üzerinde denizin etkisinin ulaştığı derinliğe kadar uzanır. Bu alan üzerinde mikroorganizmalar, kara ve deniz bitkileri, kabuklu deniz hayvanları, balıklar, kıyı hayvanları, böcekler, kuş türleri birbirleri ile yakın ilişkide olarak barınırlar (KARABEY 1978).

4.4.1990 tarihli ve 3621 sayılı Kıyı Kanuna göre kıyı, kıyı çizgisi ile kıyı kenar çizgisi arasındaki alan olarak tanımlanmaktadır. Bu kanuna göre bu alan, deniz doğal ve suni göllerde taşkın durumlarının dışında kara yönünden en çok ilerlediği anda suların belirlediği kıyı çizgisi ile bu çizgiden sonra da devam eden kıyı hareketlerinin oluşturduğu kumluk, çakıllık, taşlık, kayalık,

sazlık, bataklık alanının kara yönündeki doğal sınır çizgisi arasında kalan alandır.

2.2 Kullanım Açısından Kıyılar

Ekosistem içerisinde ayrıcalıklı bir yere sahip olan sahil şeritleri bir doğal kaynak olarak çok farklı kullanımlara açıktır. Bunlar tarım, ulaşım, savunma, endüstri, besin kaynağı, ham materyal kaynağı, enerji üretimi, depolama, rekreasyon ve turizm, bilimsel ortam olarak sıralanabilir.

Kentleşme yaşam çevresini etkileyerek doğa ve insan arasındaki ilişkiyi korkunç ölçüde değiştirmektedir. Peyzajın deformasyonuna, çevrenin zarar görmesine sebep sadece endüstriyel gelişme değil, tüm kentsel gelişmedir. Kentsel gelişmenin büyük baskısının sonuçları geçiş niteliğindeki kıyılarda gözlenmektedir. Deniz kıyı peyzajı dinamiktir, hava durumuna göre görünümü değiştirir ve el değmemiş doğal görünümüyle insanı etkiler. Aynı zamanda deniz kıyı peyzajı iç bölgelerdeki gelişmeler nedeniyle değişmesi uğramaktadır. Eğer bütün kıyı hattı endüstri ve kentleşmenin korkunç baskısı altında ise, sadece belirli kıyı parçacıklarının korunmasını sağlamak yeterli değildir. Bu nedenle kıyı kesimlerine özgü, özel bazı kentleşme biçimlerini incelemek gerekir (ZAREMBE 1972)

2.3 Dolgu Kıyılar

Kıyı Kanununun Uygulanmasına Dair Yönetmeliğin 14.maddesi gereğince deniz, doğal ve suni göl ve akarsularda sadece kamu yararının gerektirdiği hallerde ve uygulama imar planı kararı ile ve adı geçen yönetmeliğin 13. maddesinde belirtilen yapı ve tesislerle sosyal ve teknik altyapı tesislerinin yapılabilmesi amacıyla doldurma ve kurutma işlemi yapılarak arazi kazanılabilmektedir. Burada önemli olan; planların hazırlanması, incelenmesi ve doldurma ve kurutma işlemlerinin gerçekleştirilmesi aşamalarında ekolojik dengenin korunması, deniz, doğal ve suni göl ve akarsularla bunların çevrelerinin ve bu çevredeki canlı hayatın olumsuz etkilenmemesidir.

2.3.1 Dolgu Kıyı Tesislerinin Yapım Tekniği

Kıyı dolguları, kıyının kamu yararına kullanılması amacına yönelik ve faaliyetleri gereği kıyıdan başka bir yere yapılması mümkün olmayan tesisler ve sosyal ve teknik alt yapı tesisleri olarak adlandırılan farklı fonksiyonları barındıracağından büyük önem ve dikkat gerektirmektedir.

Dolgu alan ve diğer tesislerin yapılmasında öncelikle kıyı hareketleri, su derinlikleri ve zemin hareketleri incelenmelidir. Ayrıca dalga tesisleri ile ilgili olarak projeye esas alınacak dalga yüksekliği ve uzunluğu, dalgaların düşey duvar ve dalgakıranların üzerindeki etkileri belirlenmelidir. Bunların yanında hakim rüzgar yön ve şiddeti, fırtınaların tekrarları, yüksek ve alçak su seviyesinin değişimi, med-cezir süresi ve seviye değişikliği, miktarı, hakim su hareketleri yön ve süratleri, kum hareketleri ve malle dolma gibi meteorolojik hareketler önem kazanmaktadır. Deniz suyunun, dolgu kıyı tesisindeki inşaat malzemelerini dinamik, organik ve kimyasal olarak etkilemesi de dikkatle ele alınmalıdır.

Kıyı gerisindeki dolgunun tutulması amacıyla oluşturulan kıyı perdeleri, kıyı çizgisine paralel olarak inşa edilir. Kıyı perdeleri beton, çelik perde ve gergili çelik perde olarak ve şevli veya düşey yüzü olarak oluşturulurlar (KAPDAŞLI 1992).

Tablo 2.1: Dolgu kıyılarda kullanılan materyal listesi**Tablo 2.1:** Waterfronts filling material list

KULLANILAN	DOLGU MALZEMELERİ (Water fronts filling materials)
Şevli kıyılar (Edge baffle 'beveled')	Tabii Kaya (Anroşman) (Natural rocks) Suni bloklar (Artificial blocks)
Düşey yüzlü kıyı perdeler (Edge baffle 'vertical')	Beton bloklar (Concrete blocks)
	Beton, betonarme ve çelik kesonlar (Cassion)
	Sellüler palplanşlar (Sheet pile)
	Taşla doldurulmuş ahşap kafesler (Wood cage filled whit rocks)
	Çelik veya betonarme palplanşlar (Cassion, concrete or steel)

2.4. Dolgu Alanların Ekolojik Dengeye Etkileri

Sahil şeritlerinin çok çeşitli kullanımlar sonucu yıpratılması insanlık tarihi ile başlamıştır. Teknolojik gelişme nedeniyle ekolojik sistemin hasara uğratılması, görsel ve fiziksel peyzaj değerlerini yıktığı gibi sosyal ve tarihsel değerleri de dumura uğratar. Böylece kıyı boyunca oluşmuş beton duvarlar, değişmiş jeomorfoloji, kirletilmiş bir deniz, yok olmaya yüz tutmuş kumsallar ve bitki materyalleri ve bütün güzelliğini kaybetmiş bir sahil şeridi ortaya çıkar.

Yer yüzünde en verimli alanlar, aslında kıyıya yakın sığ sulardır. Bunlara “denizlerin fidanlıkları” da denir (RAY 1977). İşte bu yüzden uygarlık merkezine yakın sığ denizler en fazla korunması gerekli sulardır. Denizlerdeki canlıların besin zincirinin önemli halkaları, kirlilik, kurutma, deniz kıyısındaki alçak alanların doldurulması ile tahrip olurlar. Dolgu nedeniyle oluşan flora tahribi o yöredeki oksijen miktarını düşürecektir. Oksijen yetersizliği sonucunda besin zincirindeki fitoplanktonlardan büyük balıklara kadar giden dizgide kopmalar oluşur. Yeterli besin ve oksijen alamayınca o çervenin lokal balıkları başka yerlere göç ederler, göç kabiliyetinde olmayan kabuklu deniz hayvanları da optimum yaşam şartları ortadan kalktığı için yok olurlar ve bu ortamda yaşayabilen canlılarda sürekli karbondioksit üreteceklerinden suda kirlilik ortaya çıkar.

3. ARAŞTIRMA ALANININ İNCELENMESİ

3.1 Araştırma Alanı ve Seçim Nedenleri

Samatya-Florya arasındaki dolgu alanlar üzerindeki parklar araştırmaya konu olan parklardır. Araştırma konusu olarak bu alanların seçiliş nedenlerinin başında doğal kaynak niteliğindeki kıyıların özellikle İstanbul örneğinde olduğu gibi büyük kıyı metropollerindeki yoğun kıyı kullanımları ve tüketimi olmuştur. Ayrıca sözü edilen güzergah uluslararası yollarla bağlantıları, hava, deniz ve demiryollarıyla olan ilişkileri nedeniyle tam bir iletim ağı niteliğindedir. Bütün bunların ötesinde farklı sosyo-kültürel yapıdaki kullanıcı kitlesine sahip olması araştırma alanının seçiliş nedenleri arasındadır.

3.2 Araştırmada Kullanılan Materyal

Araştırmaya konu olarak parklar belirlendikten sonra çalışmalarda 1/500 ve 1/200 ölçekli peyzaj projelerinden, alanda çekilen fotoğraflardan ve yapılan gözlemlerden yararlanılmıştır. Bunun yanısıra doğal ve kültürel özelliklerin saptanmasında literatür taraması yapılmış, farklı kaynaklardan yararlanılmaya çalışılmıştır. Ayrıca bu parklardan yararlanan halkın, eğilimlerini, boş

zaman değerlendirme biçimlerini, bu alanlarla ilgili isteklerini, kullanıcıların sosyo-kültürel özelliklerinin ve parkların kullanımıyla ilgili olguların saptanması amacıyla standart bir anket formu düzenlenmiş ve parklar dolaşarak anketler ziyaretçilere uygulanmıştır (Tablo 3.3).

3.3. Araştırma Alanının Durum Analizi

3.3.1 Araştırma Alanı Doğal Özellikleri

Araştırmaya konu olan alanlar Bakırköy, Zeytinburnu ve Fatih ilçelerinin kıyı şeridi boyunca uzanmaktadır. İlçeler her ne kadar komşu ilçelerde olsalar da farklı demografik özellikler göstermekte ancak doğal özelliklerde belirgin bir farklılaşma gözlenmemektedir. Bu yüzden inceleme farklılaşmaların ortaya çıktığı noktalarda ayrı ayrı yapılmıştır.

-Coğrafi Mevkii

Bakırköy, Avrupa-Asya aksı üzerinde ve her bakımdan bir geçit özelliği göstermektedir. Batıda Küçükçekmece, kuzeyde Gaziosmanpaşa, doğuda Bayrampaşa, Fatih, Zeytinburnu ilçeleri, güneyde de Marmara Denizi ile çevrili 275 km²'lik bir alana kuruludur. E-5 ve E-6 Karayolu ve Devlet Demiryolu, Atatürk Hava Limanının varlığı bu geçit özelliğinin temellerini oluşturmaktadır.

Zeytinburnu ilçesi Trakya'nın Güneydoğusu'nda, Çatalca yarımadasının Marmara Denizi'ne bakan yamaçlarının, bu denizle birleştiği yerdedir. İlçe toprakları, Marmara denizinden başlayarak Çatalca yarımadasının güney sırtlarına doğru güney-kuzey doğrultusunda çok az bir eğimle ilerler. Batıda Bakırköy, doğuda Fatih, kuzeyde Eyüp, Gaziosmanpaşa, güneyde de Marmara Denizi ile çevrili olan Zeytinburnu ilçesi 11.16 km²'lik bir alan kaplar (AKÇAY 1974).

Fatih ilçesi sınırları ise doğuda Eminönü ilçesinden Atatürk Bulvarı ile Batısından surlarla kaplı Bakırköy ve Zeytinburnu ilçeleriyle çevrilmiştir. Kuzeyinde Haliç, Güneyinde ise Marmara Denizi bulunmaktadır. Yüzölçümü 13 km²'dir (ALGIN 1987).

- Dolgu Alanının Toprak Özellikleri

Araştırmaya konu olan dolgu alanı denizin kaya, taş ve molozlarla tamamen doldurulması ve üzerine peyzaj çalışmasının yapılacağı toprak materyali getirilerek oluşturulmuştur. Bu alanda kullanılan dolgu toprağı İkitelli (Mahmutbey köyü) civarında işletilen kireç ocaklarının yakın çevresinden getirilmiştir. Kent ekosistemleri içinde dolgu topraklar doğal toprak yapılanmasının özelliklerini gösterememektedirler.

Araştırma alanındaki toprak reaksiyonları zayıf alkalin karakterde ve organik madde miktarlarının oranı çok düşük seviyededir. Toprak türünün genel olarak yüksek oranda kil içermesi, az miktarda bulunan besin elementlerinin tutulması açısından olumlu bir özelliktir. Nem ekivalan miktarı değerlere sahiptir, ancak toprak tekstüründen dolayı toprakla mevcut suyun bitkiler tarafından kullanımı güçleşmektedir (GÖNENSİN 1993).

- İklim Özellikleri

Araştırma alanında iklim karakteristiği, Karadeniz ve Akdeniz iklimleri geçiş özelliği gösterirken, kimi dönemlerde de karasal iklim özelliği gösterir. Araştırma alanına en yakın meteoroloji istasyonu olan Florya Meteoroloji İstasyonu'nun verilerine göre, araştırma alanına yılda

ortalama 7 gün kar yağar, yıllık ortalama yağış 637.2 mm. yıllık ortalama sıcaklık 13.7°, en soğuk geçen aylar Aralık, Ocak, Şubat ve en sıcak geçen aylar Temmuz ve Ağustos'tur. Hakim rüzgar yönü kuzeydoğu'dur (Poyraz rüzgarı). İstanbul'da yılda ortalama 1401 kez esen bu rüzgar, kuzeyden soğuk ve sert çoğunlukla fırtına biçiminde esmektedir. Poyraz rüzgarları yaz aylarında havanın serin olmasını sağlarken kışın yağmur ve kar yağışlarına neden olmaktadır.

- Vegetasyon

Uzun bir sahil boyunca ve nispeten derin bir kara parçası üzerinde yayılan Marmara Bölgesi'nin yeşil örtüsü, ağaç, ağaçcık ve çalı bakımından oldukça zengindir. Marmara Bölgesi'nde, geniş yapraklı ağaç ve çalılar %93.05 gibi bir oranla yeşil örtüye hakim durumdadırlar. Buna karşılık, koniferler gerek tür ve gerekse miktar açısından çok az denecek kadardırlar. Ağaçcık ve çalılar, ağaçlara oranla bir kat daha fazla, herdemyeşil ağaçlar çok az, yazın yeşil çalılar ise herdemyeşil olanlara göre daha çoktur (ÖZTAN 1966).

Araştırma alanının da içerisinde yer aldığı Trakya iklim, toprak ve relief şartları bakımından farklı ünitelerden meydana gelmiştir ve bundan dolayı bu coğrafi şartların yarattığı çeşitli bitki örtüsüne sahiptir. Trakya ormanlarında meşelerin oranı % 80, kayınların % 7.5, çamların % 5.4, gürgenlerin % 3.7, kestanelerin % 1.6, dışbudakların da % 0.1'dir (DÖNMEZ 1968).

İstanbul'un güney kısmında doğuda daralan batıda genişleyen bir şerit içerisinde Akdeniz iklimini karakterize eden topluluklar yer alır. Bu sahada, aromatik bazı bitki türlerinden oluşan 'Tomillares', dikenli ve yastık şekilli bitkilerden (*Poterium spinosum*) ve sukulentlerden (özellikle *Euphorbia*) oluşan 'Fragana', boyları 1-1.5m'yi aşmayan ve özellikle *Quercus coccifera* ile *Juniperus oxycedrus* içeren bodur bir ağaçcık formasyonu olan 'Grag' ve boyca daha yüksek olan (4-5 m'ye kadar) ve tür bakımından daha zengin 'Maki' (*Quercus ilex*, *Q. coccifera*, ağaçcık halinde *Phillyrea latifolia*, *Cistus*, *Arbutus unedo*, yörenin doğu kısmında *Olea deaster*, *Spatium juniceum*, daha nadir olarak *Myrtus communis*, ve aromatik otsu türler) bitki örtüsünün hakim bitkilerini ve formasyonunu oluştururlar (ERRİNÇ 1978).

Yörenin sınırları içinde Kocaeli Platosunu güney kısmında meşe türlerinin (özellikle *Quercus infectoria*) hakim olduğu ve orman altında maki elemanlarının da yer aldığı bir 'kuru orman' formasyonu ile karşılaştırılır. Bu formasyonda da hakim elemanları meşe türleri (*Q.cerris*, *Q.dshorochensis*, *Q.hartwissiana*, *Q.pedunculiflora*, *Q. infectoria*) meydana getirir. Ayrıca, en nemli bölgelerinde formasyon içinde *Fagus orientalis*, *Carpinus orientalis*, *C.betulus*, *Castanea sativa* görülür. Bu nemli orman formasyonunda orman altında, orman sarmaşıkları yaygındır. Karadeniz kıyıları boyunca uzanan bir şerit halinde 'Pseudomaki formasyonu (*Arbutus unedo*, *A. andrachne*, *Juniperus oxycedrus*, *Erica arborea*, *E. verticillata*, *Calluna vulgaris*, *Quercus coccifera*, *Cornus mas*, *Prunus spinosa*, *Phyliria latiolia*, *Mespilus germanicus*, *Corylus avellana*, *Paliurus acuelatus* gibi) ve bazı seyrek meşe toplulukları yayılır (ERRİNÇ 1987).

Ancak araştırma konusu olan her üç ilçede de kentleşme sürecinde geniş alanlarını, sanayi konut bölgeleri olarak paylaşıldığından ve aşırı *faydalanmalar* sonucunda vegetasyon doğal kimliğinden uzaklaşmıştır.

3.3.2 Araştırma Alanının Kültürel Özellikleri

19.yy sonlarından beri İstanbul'un bir ilçesi durumundaki Bakırköy'de nüfus hızla

artmaktadır. Ülkenin hemen her kesiminden göç eden nüfus genellikle doğu illeri ve Karadeniz illerindedir. Bakırköy hızla gelişen sanayi ve kentleşme süreci içinde hem yurtiçi hem de yurtdışı göçlere maruz kalır, son olarak Bulgaristan'dan gelen göçmenlerin büyük bir kısmını barındırmaktadır. Bakırköy İstanbul metropolitenin bir parçası olarak, sayfiye şehri özelliğini kaydetmemiştir. Ancak hızlı nüfus artışı ile birlikte hızlı kentleşme sürekli konut alanı oluşmasını ortaya çıkarmıştır. Örgütlü sanayi ve ticaretin payı ile de güneyden kuzeye yeni gelişme aksları oluşturmaktadır. Hızlı nüfus artışı ve büyüme nedeniyle düşük standartlı yerleşme kesimleri ile yüksek standartlı yerleşim alanları belirgin olarak gözlenebilmektedir. 1991 verilerine göre 300.000 aşmakta olan konut sayısı toplu konut yerleşimleri ile belirginleşmektedir. 1990 verilerine göre Bakırköy'ün nüfusu 1.328.276 kişidir. Sanayisel gelişmesini 1950'den sonrası da yaşayan Bakırköy günümüzde önce Zeytinburnu, daha sonra Küçükçekmece yerleşik alanlarını kaybetmesine rağmen, hızlı büyümesine bağlı olarak giyim, kimya, metal imalat sektörleri açısından zenginleşmiştir. Önemli iki taşıma aksı üzerinde olmasına rağmen turizm pazarlamasının gerçek değerinin verilmediği Bakırköy, turizm açısından alt yapı yetersizliği göstermektedir (ANONİM 1991).

Zeytinburnu toprakları üzerinde bilinen en eski yerleşimler İstanbul'un Türklerin eline geçmesini izleyen yıllarda Kazlıçeşme dolaylarında "Kudüslü Papazlar"ın oluşturduğu yerleşimlerdir. Kudüslü Papazlar döneminde bu topraklar bir gezinti yeri olarak İstanbul kıyı şeridinde halka eğlenme ve dinlenme hizmetleri sunmakta ve bahçeler, köşkler ve yalılarla da padişahlara hizmet etmekteydi. Zeytinburnu ilçesinde yerleşmeyi etkileyen ikinci olay, Kazlıçeşme'de dericilik sanayisinin kurulmasıdır. Bir yandan dericilik gelişirken öte yandan boş araziler üzerindeki yerleşimler çoğalmaya başlamıştır. Dericiliği takiben dokuma sanayinin gelişmesi de bu yerleşimleri etkilemiştir. Zamanla bir endüstri bölgesi durumuna gelen Zeytinburnu'nda düzensiz meskenler bir çığ gibi gelişirken hiç bir önlem alınmayışı nedeniyle ilçe yolsuz, okulsuz, plansız büyük bir gecekondu semti konumuna gelmiştir. Böylece Zeytinburnu zamanla, İstanbul'un büyüyen ilk gecekondu semti olmuştur. Sonra semte elektrik, su getirilmiş ve sokaklar bir dereceye kadar düzeltilmeye çalışılmıştır. Zeytinburnu İlçesi Türkiye'nin farklı kesimlerinden gelmiş, farklı ekonomik, sosyal ve kültürel yapılara sahip bir nüfus barındırır. Çeşitli sektörlerden küçük atölyeler ve fabrikalar yer almaktadır. Bunlar arasında deri, dokuma, örme, işleri, çorap, boya, apre, sabun ve temizleyici maddeler sanayii, demir çekme, civata sanayii, makine araç yedek parça yapımı ve onarımı, matbaacılık, ilaç yapımı ve ağaç ürünleri sayılabilir (AKÇAY 1974). 1990 verilerine göre Zeytinburnu ilçesinin nüfusu 165.679 kişidir.

Fatih ilçesinin nüfusu 1990 verilerine göre 462.464 kişidir. Yeni yerleşim birimleri kurulmasına elverişli alanı ve kırsal kesimi bulunmadığından, İstanbul'un nüfus yoğunluğu en yüksek olan ilçelerde biridir. Bu oran km^2 'ye 36.343'dür. Fevzipaşa, Vatan ve Millet caddeleri boyunca büyük ticaret merkezleri yer alır. Cerrahpaşa, Çapa Tıp Fakülteleri, Haseki, Gureba gibi önemli eğitim ve sağlık kuruluşları, İstanbul itfaiyesi bu ilçe sınırları içinde yer alır.

3.3.3. Kıyı İle İlişkisi Olan İlçelerin Yeşil Alan Durumları

1975-1992 yılları arasında nüfus ile beraber İstanbul'daki yeşil alan durumu Tablo 2.1'de gösterilmiştir. Bu tablo incelendiğinde son onbeş yıllık dönemde bir artış gözlenmektedir. Tablodan da görüleceği üzere 1975-1985 yılları arasında kişi başına düşen yeşil alan oranları azalmaktadır. Buna neden nüfus artışı hızıyla yeşil alan yapım hızının aynı olmamasıdır.

Tablo 4.1: Son onbeş yıl içinde İstanbul metropolünün yeşil alan durumu
Table 4.1: Green area state of İstanbul in last fifteen years

YILLAR (Years)	NÜFUS (Population)	AKTİF YEŞİL ALAN-Ha (Active Green Area)	KİŞİ BAŞINA-m ² (Per capita)
1975	2.534.193	562,7	2,3
1980	2.754.476	604	2,2
1985	5.461.190*	717	1,3
1990	6.866.238	1705	2,4
1992	7.500.000**	1995	2,6

* Farklı nüfus artışı Belediye sınırlarının genişletilmesinden kaynaklanmaktadır (The reason of different population increase in this figure, is the enlarging municipality borders).

** Resmi sayım yılı olmadığı için hesap yöntemiyle bulunan rakamdır (This figure is a result of calculation because it was not the year of enumeration of the population).

Kaynak: YILDIZCI, 1993.

Ayrıca yeşil alanların kent bütünü içindeki homojen dağılımları da çok önemlidir. İstanbul'un bazı ilçeleri incelendiğinde Beykoz (14.4 m²/kişi), Sarıyer (13.7 m²/kişi), Eminönü (8 m²/kişi), Beşiktaş (7.6 m²/kişi) gibi bazı ilçelerin yeşil alan oranlarının yüksek olduğu, Gaziosmanpaşa (0.2 m²/kişi), Pendik (0.4 m²/kişi), Ümraniye (0.4 m²/kişi), Kartal (0.8 m²/kişi), Kadıköy (1 m²/kişi) gibi ilçelerin de yeşil alan oranlarının çok düşük olduğu gözlenmektedir. Buna neden ise koru, çayırılık, kentparkı gibi geniş yeşil alanların bulunup bulunmaması ve yeşil alan tesisi için gerekli arazinin olup olmamasıdır (YILDIZCI 1991) (Tablo 3.2).

3.4 Araştırmaya Konu Olan Parklar

Araştırmaya konu olan Yenikapı-Florya arasında yer alan mevcut dolgu alanlar üzerinde oluşturulan sahil parklarında (Samatya-Zeytinburnu, Zeytinburnu-Bakırköy, Yeşilyurt-Yeşilköy ve Aytekin Kotil parklarında) kullanıcı istekleri, eğilimleri ve sosyo-ekonomik yapılarına ilişkin bilgiler elde edebilmek için "standart anket" uygulamaları yapılmıştır (Tablo 2.3).

Parklar mekansal tasarım açısından incelendiğinde aşağıdaki gibi bir kompozisyon sergilemektedir. Bakırköy-Zeytinburnu kıyı mekanı 120.000 m²'dir. Gününbirlik kullanımlara açık bu alanda çayevi (3 adet), çocuk oyun alanları (4 adet), spor sahaları (2 adet basketbol sahası), WC, 1 adet havuz ve kıyı boyunca gezinti bandı yer almaktadır. Yeşilyurt - Yeşilköy kıyı mekanı ise 150.000 m² olup, farklı donatı elemanlarıyla her yaşta kullanıcı düşünülmüştür. Ziyaretçilerin rekreasyonel kullanımları için mekanda oturma alanları, çocuk oyun alanı (1 adet), büfe (1 adet), spor tesisleri, WC, kıyı gezinti yolu yer almaktadır. Kocamustafapaşa - Zeytinburnu kıyı mekanı 260.000 m² olup, bu alanda çocuk bahçeleri (2 adet), çayhane (2 adet), WC, oturma alanlarını yanı sıra farklı bitkisel tasarımlarla bitki tanıtımları için mekanlar oluşturulmuştur. Parkların peyzaj projelerinden de gözlenebileceği gibi, kullanıcıların ihtiyaçları gözönüne alınarak birey-kıyı ilişkisi kurulmaya çalışılmıştır. Ayrıca farklı donatı elemanlarıyla farklı nitelikteki kullanıcıya hitap edebilmek hedeflenmiş ve kullanıcıyı eğitici bir takım fonksiyonlar yaratılmak istenmiştir. Deniz kıyısında oluşturulan geniş sert zeminler kullanıcıların deniz ile olan ilişkilerini artırmaktadır. Ayrıca ilgi çekici, eğitici köşeler yaratmak kaygısıyla Japon Bahçesi, İngiliz Bahçesi, Fransız Bahçesi gibi farklı kültürlerin bahçe anlayışları tanıtılmaya çalışılmıştır.

Tablo 3.2: 1975-1990 yılları arasında İstanbul genelinde yeşil alan durumu
Table 3.2: General green area of İstanbul between the years of 1975-1990

İstanbul 28.284 ha		1975			1980			1985			1990	
Nüfus (Population)		2.534.193 kişi (Person)			2.754.476 kişi (Person)			5.641.196 kişi (Person)			6.866.238 kişi (Person)	
Yoğunluk (Density)		95 kişi/ha (Person/area)			104 kişi/ha (Person/area)			193 kişi/ha (Person/area)			242 kişi/ha (Person/area)	
Yeşil Alanlar (Green Area)		Kullanılan (In Use)	Kullanılmayan (Not in use)	Toplam (Total)	Kullanılan (In use)	Kullanılmayan (Not in use)	Toplam (Total)	Kullanılan (In use)	Kullanılmayan (Not in use)	Toplam (Total)	Kullanılan (In use)	Kullanılmayan (Not in use)
Çocuk Parkı (Playgrounds)	Toplam m ²	206.330	-	206.330	339.390	-	390.390	390.717	-	390.717	720.524	-
	m ² /kişi	0.1	-	0.1	0.1	-	0.1	0.07	-	0.07	0.1	-
Mahalle Parkı (Community park)		417.750	-	417.750	507.880	-	507.880	1.542.605	-	1.542.605	9.189.841	-
		0.2	-	0.2	0.2	-	0.2	0.3	-	0.3	1.3	-
Kent Parkı (Urban park)		1.253.000	810.000	2.063.000	1.253.000	810.000	2.063.000	1.253.000	810.000	2.063.000	1.426.500	810.000
		0.5	0.3	0.8	0.4	0.3	0.7	0.2	0.1	0.3	0.2	0.1
Spor Parkı (Sport facility)		664.050	-	664.050	740.425	-	740.425	859.272	-	859.272	1.521.566	-
		0.3	-	0.3	0.3	-	0.3	0.2	-	0.2	0.2	-
Refüjler (Refuge)		-	480.650	480.650	-	868.850	868.850	-	900.100	900.100	-	1.379.827
		-	0.2	0.2	-	0.3	0.3	-	0.2	0.2	-	0.2
Koru Çayır Ormanlar (Forests)		3.086.500	6.900.800	9.987.300	3.206.000	6.861.800	10.068.300	3.131.500	7.040.300	10.171.800	4.191.900	8.224.390
		1.2	2.7	3.9	1.2	2.5	3.7	0.6	1.3	1.9	0.6	1.2
Mezarlık (Graveyards)		-	3.230.225	3.230.225	-	3.230.225	3.230.225	-	5.299.031	5.299.031	-	5.049.825
		-	1.3	1.3	-	1.2	1.2	-	0.1	0.1	-	0.7
Genel Toplam (Total)		5.627.630	11.421.675	17.034.605	6.047.195	11.770.875	17.818.096	7.177.096	14.049.431	21.226.527	17.050.331	15.464.042
Kişi başına m ² /kişi (Precapita)		2.3	4.5	6.8	2.2	4.3	6.5	1.3	2.6	3.9	2.4	2.2

Tablo 3.3: Standart anket örneği

Table 3.3: Standard questionnaire

FLORYA, BAKIRKÖY, ZEYTİNBURNU, SAMATYA SAHİL PARKLARI'NIN PEYZAJ PLANLAMA AÇISINDAN İRDELENMESİ ÇEVRE SAKİNLERİNE YÖNELİK ANKET FORMU (A RESEARCH OF FLORYA, BAKIRKÖY, ZEYTİNBURNU, SAMATYA WATERFRONT PARKS IN ISTANBUL ON FILLED AREA FROM THE LANDSCAPE PLANNING ASPECT. QUESTIONNAIRE FORM)					
Anketör :				Tarih:	
From no :					
Park Adı :				Date:	
(From number:)					
(Park Name:)					
1. Tahsil durumunuz	a. Yok	b. İlk	c. Orta	d. Lise	e. Lise dengi meslek okulu d. Yüksek
(1. Education Level	a. None	b. Primary	c. Secondary	d. High	e. Vocational school d. Graduate)
2. Mesleğiniz	Meslek Adı				
(2. Profession.....	.....				
3. Evli misiniz?	a. Evet	b. Hayır			
(3. Are you married?	a. Yes	b. No)			
4. Çocuğunuz var mı?	a. Evet	b. Hayır			
Varsa kaç tane	Sayı:.....				
(4. Do you have a child?	a. Yes	b. No			
If yes how many?	.....)				
5. İstanbul'da hangi semtte oturuyorsunuz?				Semt.....	
(5. Which vicinities are you live in Istanbul?				.....)	
6. Sahil parklarından yararlanıyor musunuz?	a. Evet	b. Hayır	c. Fikrim yok		
(Do you visit the waterfront parks?	a. Yes	b. No	c. No idea)		
7. Bu parklara sık gelir misiniz?	a. Haftada birden çok	b. Haftada bir	c. Onbeş günde bir	d. Ayda bir	
e. İki ayda bir	f. Çok ender	g. Fikrim yok			
7. How often do you visit the waterfront parks?	a. More than once a week	b. Once a week	c. Every two weeks	d. Once a month	
e. Every two months	f. Very are	g. No idea			
8. Daha çok hafta içi mi yoksa haftasonu mu gelirsiniz?	a. Haftaiçi	b. Hafta sonu			
8. Do you usually come in week days or at the weekends?	a. Weekdays	b. Weekends			
9. Günün hangi saatlerinde burada olmayı tercih edersiniz?	a. Sabah (7-11)	b. Öğle (11-14)	c. İkindi (14-17)	d. Akşam (17-20)	
e. Gece (20'den sonra)	f. Fikrim yok				
9. What time do you usually to be at the parks?	a. Morning (7-11)	b. Noon (11-14)	c. Afternoon (14-17)	d. Evening (17-20)	
e. Night (After 20)	f. No idea				
10. Parka hangi araçlarla gelirsiniz?	a. Yaya	b. Bisiklet	c. Motorsiklet	d. Taksi	e. Özel oto
f. Minibüs	g. Otobüs	h. Tren	i. Diğer		
10. What kind of transportation do you use to come to the parks?	a. On foot	b. Bicycle	c. Motorcycle	d. Taxi	e. Private car
f. Minibus	g. Bus	h. Train			
11. Parka genellikle kimlerle gelirsiniz?	a. Yalnız	b. Komşularla	c. Arkadaşlarla	d. Aileyle	e. Diğerleri
11. Whom do you go to the parks with?	a. Alone	b. Neighbors	c. Friends	d. Family	e. Other

12. Hangi nedenlerden sahil parklarına gelirsiniz? (En çok üç tercih)
- a. Hava koşullarının iyi olması ve dolayısıyla parktan yararlanma fırsatının olması
b. Oturduğum yere yakın olması
c. Çeşitli zevk ve isteklere cevap verebilecek donatılara sahip olması
d. Çocuk oyun alanları içerdiği için
e. Deniz kıyısında deniz havası almak için
f. Spor alanlarından yararlanmak için
g. Değişik bir yere gelme isteği
h. Herhangi bir neden yok, rastlantısal olarak
1. Fikrim yok
12. Why do you prefer to come to waterfronts parks?
a. It is a good chance to come to the park when the weather is fine
b. It is close to where I live
c. It has different equipment in it
d. For it's playgrounds
e. To get fresh ai by the sea
f. For it's sport facilities
g. to come a different place
h. No reason, just occasional
1. No Idea
13. Sahil parkları düzenlenmeden önce bu alanlardan yararlanırmıydınız?
a. Evet b. Hayır c. Fikrim yok
13. Were you use this area before designing them as a waterfronts parks?
a. Yes b. No c. No Idea
14. Düzenleme yapıldıktan sonra parklara geliş sıklığınızda bir artış oldu mu?
a. Evet b. Hayır c. Fikrim yok
14. Is there any increase of your coming to he parks after designing the waterfronts parks?
a. Yes b. No c. No Idea
15. Düzenlemeyi beğendiniz mi?
a. Evet b. Hayır c. Fikrim yok
15. Did you like the parks?
a. Yes b. No c. No Idea
16. Düzenlemede kullanım açısından aşağıdakilerden hangisini beğendiniz?
a. Ulaşım sistemi b. Yollar (Döşme kaplamaları açısından) c. Otoparklar
d. Oturma grupları e. Banklar f. Aydınlatma elemanları
g. Çöp kutuları h. Çocuk oyun alanları i. Çocuk oyun elemanları
i. Çocuk oyun alanları j. Spor alanları k. Yeşil alanlar
16. As a design concept which thing that you most like in the park?
a. Circulation b. Pavements c. Parking Loats
d. Sitting groups e. Bench f. Lighting
g. Ash tray h. Play Area i. Playground equipment
i. Play Area j. Sport area k. Green area
17. Düzenlemede kullanım açısından yetersiz bulduklarınız aşağıdakilerden hangileridir?
a. Ulaşım sistemi b. Yollar (Döşme kaplamaları açısından) c. Otoparklar
d. Oturma grupları e. Banklar f. Aydınlatma elemanları
g. Çöp kutuları h. Çocuk oyun alanları i. Çocuk oyun elemanları
i. Çocuk oyun alanları j. Spor alanları k. Yeşil alanlar
17. As a design concept which thing that you least like in the park?
a. Circulation b. Pavements c. Parking Loats
d. Sitting groups e. Bench f. Lighting
g. Ash tray h. Play Area i. Playground equipment
i. Play Area j. Sport area k. Green area
18. Parkta bulunduğunuz sürede çevrede sizi en çok rahatsız eden faktörler nelerdir?
a. Toz b. Çöpler c. Hava kirliliği d. Çamur e. Gürültü
18. What are the most uncomfortable things in the parks for you?
a. Dust b. Garbage c. Air pollution d. Mud e. Noise
f. User density g. All of above h. Nor Idea
19. Parkta bulunduğunuz sürecevakinizi daha çok nasıl geçirirsiniz?
a. Oturarak, dinlenerek b. Sohbet ederek c. Kitap, gazete okuyarak
d. Manzara seyrederek e. Resim v.b. hobilerle f. Yürüyüş yaparak
g. Bisiklete binerek h. Spor yaparak i. fikrim yok
19. How do you prefer to spend your time in the parks?
a. Sitting, relaxing b. Talking whit friends c. Reading books, newspapers, etc.
d. Site seeing e. Painting, etc. f. Walking
g. Cycling h. Sports i. No idea

20. Parktaki donatı elemanlarının ve diğer öğelerin sizce tahrip nedenleri nedir?				
a. Eğitimsizlik	b. Bencilik	c. Sorumsuzluk	d. Alışmamişlik	e. Alkol
f. Tahribat yapmaktan zevk almak		g. Kullanılan elemanların kalitesizliği		
h. Kapasite üstü yoğun kullanım		ı. Denetimsizlik	k. Bakım noksanlığı	
j. Fikrim yok				
20. What are the main reasons to destruction of park exuipment?				
a. Uneducation	b. Selfishness	c. Irresponsibility	d. Not familiar	e. Alcohol
f. Like to distract	g. Equipment's poor quality	h. Over using	ı. Lack of control	k. Lack of care
j. No Idea				
21. Parkta bulunduğunuz sürede kendinizi güvende hissediyormusunuz?				
a. Evet	b. Hayır	c. Kısmen	d. Fikrim yok	
21. Do you feel secure when you are in the parks?				
a. Yes	b. No	c. Partly	d. No Idea	

4. ARAŞTIRMA ALANI ANKET ÇALIŞMALARI

4.1. Araştırma Alanı Anket Çalışması ve Anketlerin Değerlendirilmesi

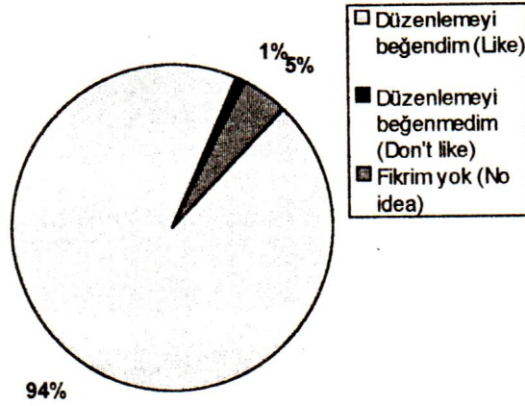
Araştırmaya konu olan parklarda yapılan anket sayıları Tablo 4.2'de gösterilmiştir. Toplam 408 tane anket yapılmış ve bu anketler parklara gelen ziyaretçiler arasından tesadüfi seçilen bireylerle gerçekleştirilmiştir. Araştırmada kullanılan standart Anket formu örneği de Tablo 4.1. 'de gösterilmiştir.

Parklarda Temmuz-Ağustos-Eylül aylarını içeren üç aylık bir kesit içinde yapılan anket uygulamalarının değerlendirilmesinde Microsoft GWBASIC (3.23) programlama dilinde hazırlanmış olan BAD (Bilgisayarla Anket Değerlendirmesi) isimli program kullanılmıştır. Değerlendirme çalışmalarının ışığı altında sahil parklarının kullanıcı potansiyeli ve kullanıcı karakteristikleri saptanmaya çalışılarak, parkları kullanım oranlarının yükseltilebilmesi için bazı öneriler getirilmeye çalışılmıştır. Değerlendirme çalışmalarının sonuçlarını aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür. Yaz aylarında yoğun bir kullanıma sahip olan bu parklarda özellikle haftasonlarında kullanım ve kullanıcı çeşitliliği gözlenmektedir.

Tablo 4.2: Anket yapılan alanlar ve doldurulan anket sayıları

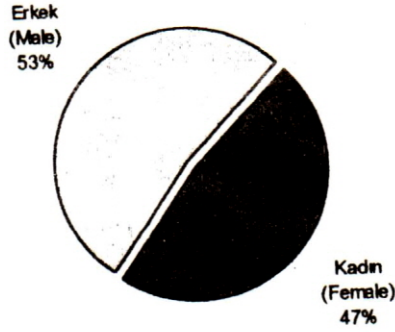
Table 4.2: Quantity of questioneries which was made in research area

PARK ADI (Name of the Parks)	DOLDURULAN ANKET SAYISI (Quantity of Questioneries)
AYTEKİN KOTİL PARKI (BAKIRKÖY)	104
YEŞİLYURT-YEŞİLKÖY (FLORYA)	100
ZEYTİNBURNU-BAKIRKÖY (ZEYTİNBURNU)	103
ZEYTİNBURNU-KOCAMUSTAFAPAŞA (SAMATYA)	101
TOPLAM (TOTAL)	408

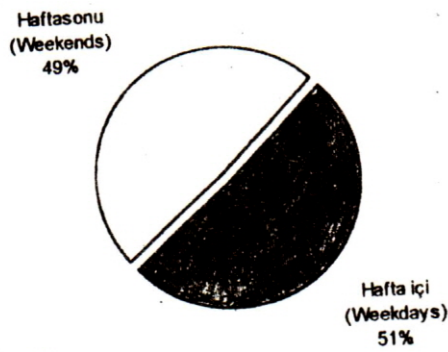
Şekil 4.1 : Parkların beğenilme oranları

Figure 4.1 : Approval rate of the parks

Şekil 4.2 : Kullanıcıların Cinsiyet Oranları

Figure 4.2 : Gender rate of the users

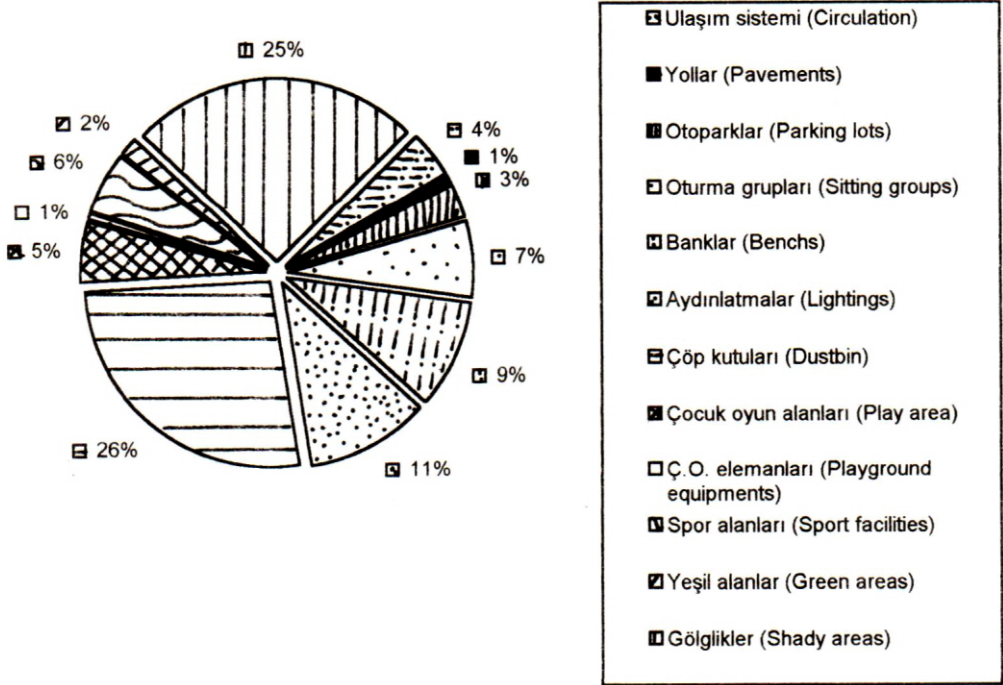

Şekil 4.3 : Parkların hafta-içi yada hafta-sonu kullanım oranları

Figure 4.3 : Usage rate of the parks in weekdays or weekends

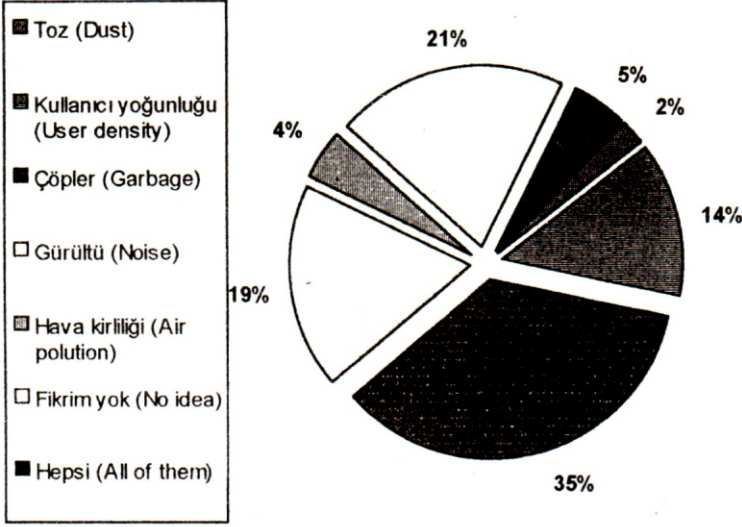
Kentli bu alanlardan % 36.8 ile yürüyüş yaparak, % 21.6 ile oturarak, dinlenerek yararlanmaktadır. Yürüyüş, spor yapma, bisiklete binme gibi fiziksel aktivite yoğunluğu olan kullanımlar daha çok sabah saatlerinde gerçekleşmektedir. Diğer fonksiyonlar günün diğer saatlerine yayılmakta ve daha çok 14.00-16.00 saatleri arasında yoğunlaşmaktadır. Bu yoğunluk da özellikle gölgelik alanlara alan ihtiyaçları arttırmaktadır. Yapay gölge elemanlarının yanı sıra bitkilerin gölge etkileri planlama aşamasında düşünülse de uygulamada kullanılan fidan boylarının kısa oluşu ve yetişme ortamı özelliklerinin negatif etkileri bitki gelişimine yansıdığından anket yapılan 408 kişiden % 25.2'si (170) gölgelik alanları yetersiz bulmuşlardır.

Kullanıcılar özellikle yoğun kullanımların olduğu hafta sonlarında, % 35.2'lik bir oranla çevrede kendilerini en çok çöplerin rahatsız ettiğini, % 26.7 gibi bir oranla da çöp kutularını yetersiz bulduklarını belirtmişlerdir. Aşlında uygulama açısından çöp kutularının aralıkları standartlara (50-100 metre, çok gerekliyse 25 metre mesafeyle) uygun olsa da, parklarda çöplerin yeterince toplanamaması ve kullanıcıların çöp niteliklerinin değişiklikler göstermesi alanların kirliliğine neden olmaktadır.

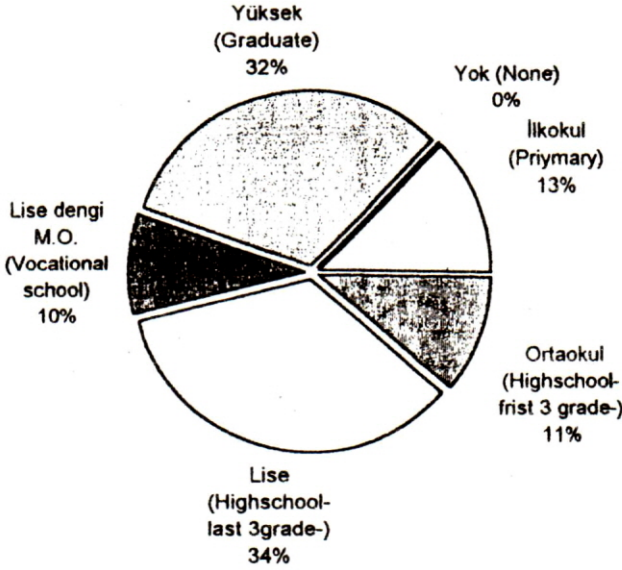

Şekil 4.4 : Parklarda en çok beğenilen donatılar

Figure 4.4 : The most approval equipment in the parks

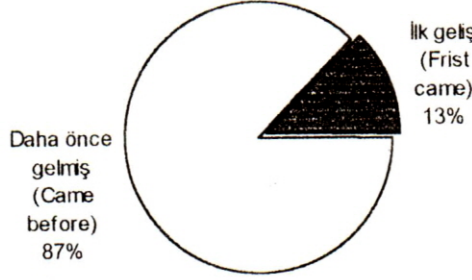

Şekil 4.5 : Parklarda kullanıcıyı en çok rahatsız eden öğeler
 Figure 4.5 : The most uncomfortable equipment in the parks

Şekil 4.6: Kullanıcıların eğitim durumu
 Figure 4.6: Education levels of the users

Şekil 4.7 : Daha önce parklara gelinip gelinmediği

Figure 4.7 : Ever being in the parks

Bunların yanında, ziyaretçilerin % 36.7 (343 kişi)'si yeşil alanlardan % 12.6'sı (118 kişi) oturma elemanlarından, % 9.6'sı (90 kişi) çocuk oyun alanlarından memnun olduklarını belirtmişlerdir. Ziyaretçileri çevrede en çok rahatsız eden unsurlardan bir diğeri de % 8.5 (91 kişi) ile gürültüdür. Yoğun bir kullanıcı kitlesinin olması ve kullanıcı çeşitliliğinin yüksek olmasına karşın, kullanıcılar % 62.8'lik bir oranla kendilerini bu parklarda güvende hissettiklerini belirtmişlerdir.

5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Kentleşme ve endüstrileşme kent olgusunun değişmesine ve kentlerin gün geçtikçe büyüyen sığınaklar durumuna gelmesine neden olmaktadır. Artan nüfusu barındırabilmek için her geçen gün toplumsal kullanıma açık doğal alanlardan, kent çevresindeki ormanlardan daha fazla yararlanılmaya başlanmış böylece kentlinin endüstrileşme, kentleşme, nüfus artışı ile daha çok artan rekreasyonel ihtiyaçlarını karşılayacağı alanlar azalmaya başlamıştır. İstanbul metropoliteni de bu olguya en iyi örneklerde biridir.

Tablo 3.1 ve 3.2. incelendiğinde yeşil alan oranlarında son onbeş yılda bir artış gözlenmektedir. Yeşil alanların kentin nüfusuyla paralel bir artış göstermesi aranan bir özelliktir. İstanbul örneğinde nüfus önlenemez bir hızla arttığından kişi başına düşünen aktif yeşil alan oranı da aynı hızla azalmaktadır. Bu azalmaya bir dur diyebilmek ancak alternatif yeşil alanların oluşturulmasıyla bir ölçüde sağlanabilir. İşte son dönemde İstanbul'da aktif yeşil alan oranının artmasına böylesi alternatif alanlara bir örnek sayılabilecek dolgu alanlar sebep olmuştur. Bu dolgu alanlar İstanbul'da kentsel organizasyonun sadece ekonomik hayata değil, bunun yanısıra kentin sosyal kavramına giren ve kentinin zorunlu gereksinimlerinden biri olan rekreasyona da hizmet etmesi açısından önemlidir.

Kent bünyesinde reel olarak arttırılmaya çalışılan aktif yeşil alan oranları düzenlenen alanların nitelikleri açısından da iyileştirildiklerinde başarıya ulaşmaları söz konusu olacaktır. Bu yüzden

araştırmaya konu olan dolgu alanlar üzerindeki düzenlemelerde İstanbul'un bir kıyı kenti olduğu ve kentlinin deniz ile olan ilişkisinin maksimum seviyede tutulması gerekliliği düşünülmüş ve bu amaçla deniz kıyısında geniş yürüyüş alanları, oturma grupları oluşturulmuştur. Donatı çeşitliliğine gidilerek farklı sosyal konum, yaş ve cinsiyette hitap edebilecek mekanlar tasarlanmıştır (Spor alanları, çocuk oyun alanları, Japon bahçesi, Fransız bahçesi, İngiliz bahçesi, koşu-bisiklet alanı vb.). Ayrıca kullanıcının klasik park kullanımlarına ek olarak eğitici bilgilendirici uygulamalar da gerçekleştirilmiştir. Özellikle hafta sonlarında yoğun kullanımlara sahne olan bu parklar çevre halkının yeşile olan ihtiyacını ortaya koymaktadır. İstanbul gibi bir kıyı metropolünün kıyı plastiğindeki katı yapıdan kurtaran ve kent dokusuna bir hareket getiren bu alanlar hem görsel hem de fonksiyonel alanlar olarak hizmet vermektedirler. Bu tip dolgu alanlarının kamusal alanlar olup kentlinin kullanımına açılması hem kentin fiziksel yapısı için hem de kentli için faydalı olacaktır.

Kıyı kentlerinde, kentleşme sürecinde rastlanan yoğun kıyı kullanımlarının neden olduğu kıyılardaki ekolojik dengenin bozulması dolgu alanların oluşturulmasıyla daha da artmaktadır. Ancak kentleşmenin bir sonucu olarak yoğun trafiğin kıyı bandına aktarılması amacıyla oluşturulan dolgu alanların, kentin aktif yeşil alan oranının artmasında büyük katkıları olmuştur. Sahil şeridindeki oluşturulan bu yeşil alanlar, hem bulunduğu yörenin mikro klimasında olumlu etkiler yaparken hem de kentin kimliği açısından kıyı peyzajının kentsel görünümle bir bütün oluşturmasını sağlamıştır.

Denizden kazanılmış bu alanlar üzerinde bitki yetiştirilmesi ve bakımı da parkların kullanımının devamlılığı açısından önemli bir konudur. Yapılan plantasyon çalışmaları doğal bitki örtüsü ile uyum içerisinde olmalıdır. Böylece bitki örtüsünün gelişiminde daha az sorunla karşılaşılabilir. Bu tip alanlarda özellikle denizden esen tuz yüklü rüzgarlara dayanıklı, sınırlı yetiştirme ortamı koşullarında gelişimini sürdürebilecek bitki türleri ile peyzaj planlamaları gerçekleştirilmelidir.

Sonuç olarak İstanbul kıyı bandında bulunan ve kamusal kullanıma açık yeşil alanlar kent silüetinde betonlaşmanın yanında bir yumuşatıcı etki sağlamaktadır. Ancak yine de kara ve deniz arasında bir geçiş özelliği arz eden kıyı bandlarında flora ve faunayı çok etkileyen dolgu alanlar zorunluluklar dışında tekrarlanmalıdır. Bu yüzden mevcut alanlardan maksimum seviyede faydalanılması kentin ve kentlinin yararına olacaktır.

**A RESEARCH OF FLORYA, BAKIRKÖY, ZEYTİNBURNU, SAMATYA WATERFRONT
PARKS IN ISTANBUL ON FILLED AREA FROM THE LANDSCAPE PLANNING
ASPECT**

Ar. Gör. Emine Mine FANUSCU

Abstract

Clearly coasts that are the privileged parts of the nature are very important sources. On the contrary of beliefs they are scarce sources and can be used up very easily. On the coasts, filled areas that have been made for solution of some problem such as traffic in the city, affect ecological balance but their recreational usage can become a solution to green area problem in big cities like İstanbul. For those reasons, in this research determination of user potential, user characteristics and usage variation of filled areas was aimed in İstanbul's waterfront's parks at Florya, Bakırköy, Zeytinburnu, Samatya.

SUMMARY

Cities throughout the world have been ambitiously reclaiming their waterfronts for a variety of uses. There has been considerable tension, though, about just who should benefit from these nonrevenue-producing amenities, what configuration they should have and how large a part of the budget they should get. The interest of the public and the emerging developments enlarged the use of waterfronts for recreational purpose rapidly.

The waterfront is a passage zone between land and sea, arranged for public-use as an urban open space. On the urban waterfront there is an enormous infrasturcture of railroad yards, highways, sewers and bulkheads, complicated by soil and water pollution - all of which inhibit any somewhat quick solution. It takes not five or ten years to bring about this transformation, but twenty and fifty years. Rather than just regulating what happens on waterfront, there's a need for professionals to understand the economic process enough to bore into the economics of project for the public good.

Clearly coast and sea that are the privileged parts of nature for living and especially for human beings, are very important sources. Contarry to common belief, they are scarce sources and can be

used up very easily. Coasts as a "Natural Source" enables different usage such as:

- Agriculture, Transportation, Defense, Industry and service, Food source, Raw material source, Production of energy, Waste and storing, Recreation and tourism, Scientific environment.

It is easily understandable that wearing out of coasts began with human history. Technological development along with deterioration and breaking up ecological system accelerates destroying physical and visual landscape values as much as social and historical ones. With continuous concrete walls by coasts, geomorphology changed, sea became polluted. beaches and plant materials were destroyed, sea shore lost its beauty.

A number of different coastal usage and their side effects on plant and animal world, topping them all industrialization, immigration from rural area to urban area, overpopulation cause descending level of some activities like recreation and tourism.

With all those factors in mind, people who live in a coastal city can hardly find a chance to benefit from sea as the days go by. This is a known fact in İstanbul.

Filled areas, which were created for solving some problems such as traffic jam in the city, effect ecological balance but their recreational usage can become a solution of "Green Area Problem" in a coastal city like İstanbul (Table 3.1 & 3.2).

The study carried out according to research objective consisted of two important stages. In the first stage recreational potential and usage characteristics were investigated through data obtained from questionnaires (Table 4.1). In the second stage natural characteristics were studied by reviewing the literature.

Therefore following studies were carried out on filled areas of Istanbul such as Florya, Bakırköy, Zeytinburnu, Samatya:

- The definition of waterfronts in terms of different points of views : (Ecological, geographical and legislation). Waterfronts can be defined as a passage zone between two different ecological environments (land and sea), arranged for public use as urban open spaces.

- Morphological formations of natural and filled waterfronts, and the effects of filled areas on ecological balance were explained in the second part of the research.

Natural and cultural characteristics of research area were explained. During the realization of research, data was gathered depending on the maps, archives and observation. Some information about parks' design characteristics is given.

In the fourth part; the relation with user and area, demands of user in Florya, Bakırköy Zeytinburnu. Samatya that were chosen examples of filled area arrangements for recreation function in İstanbul, have been examined. Total of 408 people were surveyed with prepared questionnaires. To obtain visitor data, relations with user and the area, demands of users were asked

with questionnaires in a three month period. According to data obtained, following estimations can be made (Table 3.3):

- The visitors were from almost all walks of life in the vicinity.
- Visitors have come to coastal area for walking, and having fresh air.
- Generally visitors came to parks once a week.
- People preferred to be in parks in the afternoons.
- Most of the visitors preferred to walk, sit and rest while they were in the parks.
- Almost every visitor liked the parks but they wanted some changes like increased number of shady areas by sea shore or bigger trash cans.
- Most of them were not using those areas before arrangement of the park.

In the last part of the research, some suggestions are given according to the general park planning principles (* In a park everything must have a purpose, *Design must be for people, * Both functional and aesthetic requirements must be satisfied.), and Coastal Law 11 Th. July 1992 in Turkey allows arrangement of pedestrian roads, promenades, open sport areas, open parking areas by sea shore.

Generally when the waterfronts are in consideration:

- Multi-purpose recreation should be considered in the drawing.
- The activities and facilities should be determined according to area and visitor data
- All natural and cultural values must be considered.
- There should be some form of activity for all age groups.
- Urban furnitures should be in harmony with their environment, comfortable, moreover enough for user.
- Natural and built-environment should be dealt together as a whole.

There is a great amount of green area need in big cities like Istanbul. This need also brings the problem of new area for public recreational usage with increasing population. Therefore every acre of land should be considered as a public open space. When a part of the increasing demand for green areas gets transferred to the filled areas that were created for different reasons, the quality and the quantity of recreational area will improve drastically in Istanbul (Table 3.1, 3.2). But because filled area has some side effects on ecological balance of the waterfronts that is a passage zone between land and sea, it should not be created unless there is absolute need of filled areas. In addition all of those, improvement of existing usage of coastal area and development and protection of those areas is necessary.

Istanbul's sea shore in her historical and cultural texture provides endless recreational activities with its natural structure which yields to an important tourism potential.

Florya, Bakırköy, Zeytinburnu, Samatya sea shores had recreational usage in history. After

industrializatino and over population in the city, usage of coasts had changed. This change lasted until the creation of filled areas. That is why those waterfront parks were chosen examples of this research. As a result of my study, I believe that even though Florya, Bakırköy, Zeytinburnu, Samatya coasts were filled for different reasons, planning those areas as waterfront parks and opening to the public was very useful for the society and healthy for the city.

KAYNAKLAR

- AKÇAY, F., 1974: *Zeyinburu Gerçek Yönleri ile bir Gecekondu Bir Gecekondu Kenti*, s:8-229, Çelikkilt Matbaası, İstanbul.
- AKDOĞAN, G., 1977: *Türkiye'de kırsal Alanların Önemli Peyzaj Sorunları, Peyzaj Mimarlığı Dergisi*, s:3-8 Tisa Matbaacılık Sanayii, 1997/1, Ankara.
- ALGIN, Ü., 1987: *Marmara Bölgesi ve İlçeleri*, Birsen yayınevi, İstanbul.
- ALTER, S., 1984: "Peyzaj Planlama Açısından İstanbul Kıyı Bandında Dolgu Alanların Rekreatyonel Kullanışları Üzerine bir Araştırma", (Yedikule-Mermerkule Dolgu Alanı ve Gazhane Alanı Düzenleme Çalışması.) Yüksek Lisans Bitirme Tezi.
- ANADOLU YAYINCILIK A.Ş. 1982: *Yurt Ansiklopedisi*, Cilt 5, S:3777-3785, Hürriyet Ofset Basımevi, İstanbul.
- ANONİM, 1991: *1990-1991 Faaliyet Raporu Bakırköy Belediyesi*, İstanbul
- AVCU, A. 1993: *Çimenlere Uzanmayı Öyle Özkedim Ki*", Milliyet Gazetesi, Yıl 44, Sayı 16402, Milliyet Ofset Tesisleri, İstanbul.
- BÖDEKLER, R. 1977: "Peyzaj Mimarı, Kıyasal Planlama Çalışmalarının Başlangıcından İtibaren Görev Almalıdır.", *Peyzaj Mimarlığı Dergisi*, 1977/1, S:9-13, Tisa Matbaacılık Sanayii, Ankara.
- BÜYÜK LAROUSSE, 1992: "Sözlük v Ansiklopedi", Cilt 8 s:3992 İnterpres Basın ve Yayıncılık, İstanbul
- ÇEPEL, N., 1982: "Ekoloji Terimler Sözlüğü", İ.Ü. Orman GFakültesi Dergisi, S. 165, İ.Ü. Yayın no:3040, O.F. Yayın no:324, İstanbul.
- CHRISTIANESN, M.L., 1985: "Park Planning Hand Book", Mc MillanPublishing Company,
- CHIARA, J., KOPPELMAN, L.E., 1978: "Time-saver Standart For Site Planning.", Mc Grav Hill, s:481-501.733-767, U.S.A.
- DÖNMEZ, Y., 1969: *Trakya'nın Bitki Coğrafyası*, İ.Ü. Yayın no: 1321, Coğrafya Entisüsü Yayın no: 51, Taş Matbaası, İstanbul
- DÖNMEZ, Y., 1976: *Bitki Coğrafyasına Giriş*, İ.Ü. Yayın no: 2155, Coğrafya Enstitüsü yayın no: 84, edebiyat Fakültesi Marbaası, İstanbul,
- ERİNÇ S. 1978: *Büyük İstanbul Yöresi'nin Doğal Bitki Potansiyeli, Btüyük İstanbul'un Yeşil Alan Ulusal Sempozyumu*, İ.Ü. Orman Fakültesi Yayınları, İ.Ü. Yayın no:2587, O.F. yayın no: 270, İstanbul

GÖNENSİN, K.S., 1992: "İstanbul'un Bazı Park Bahçe Alanlarında Toprak Özelliklerinin Belirlenmesi.", Yüksek Lisans Bitirme Tezi, İstanbul.

HOMMA, A., 1977: "Japonya'da kıyısız Alanlarda Peyzaj Düzenleme Çalışmaları.", Peyzaj Mimarlığı Dergisi, 1977/2, cilt 7, s:10-15, Tisa Matbaacılık Sanayi, Ankara.

İNANDIK, H. 1957: Kıyı Morfolojisi ve Denizaltı Reliifi. İ.Ü. Yayın no 32, Anıyayinevi, İstanbul.

KAPDAŞLI, S., 1992: Kıyı Mühendisliği, İ.T.Ü. Yayınları no 1504, İnşaat Fakültesi Matbaası, İstanbul.

KAVAKLI, K., 1992: "Sahil Düzenlemeler" İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Planlama Yüksek Lisans Programı Yayınlanmamış Seminer Çalışması, İstanbul.

METEOROLOJİ BÜLTENİ, 1984: "Ortalama Ekstrem Sıcaklık ve Yağış Değerleri Bülteni (Günlük, Aylık)", "Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, Başbakanlık Basımevi, Ankara.

MEYDAN LAROUSSE, 1992: "Büyük Lügat ve Ansiklopedisi.", cilt 20, s:482, Sabah Ofset Tesisleri, İstanbul.

MOLNOR, D.J. RUTLEDGE, A.J., 1986: "Anatomy Of A Park", Mc Grav Hill, U.S.A.

ÖZGEN, Y., 1990: "Kullanıcı Açısından Parkta Peyzaj Değerlendirmesi", İ.Ü. Orman Fakültesi Dergisi, Seri A, Vol 40, Sayı 2, s. 91-109, İstanbul.

ÖZTAN, Y., 1966: Marmara Bölgesinin Yeşil Örtüsünün Ağaç ve Çalılarının Tesbiti ile Peyzaj Mimarisi Yönünden Kıymetlendirilmesi, T.C. Tarım Bakanlığı Orman Genel Müdürlüğü Yayınlarından, 438/24, Dizerkonca Matbaası, İstanbul.

PAŞALIOĞLU, A., 1993: "1980-1992 Arası Düzenlenen Kıyı Mekanlarının Kullanıcı Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi.", Yüksek Lisans Bitirme Tezi, İstanbul.

PEHLİVANOĞLU, T., 1987: "Belgrad Ormanının Rekreatif Potansiyeli ve Planlama İlkelerinin Tesbiti.",Yayınlanmamış eser, Ankara.

QUAYLE, M,FUSHTAY, D.S., 1991: "Gardens On The Sea, Coal Harbour.", Lanscape Architecture, Vol 81, No 2, s. 48-49, TheAmerican Societyof LanscapeArchitects, U.S.A.

STEERS, J., 1972: "Kıyıların Korunması", Peyzaj Mimarlığı Dergisi, 1972/2-3, cilt 3, s. 41-45, Tisa Matbaacılık Sanayii, Ankara.

THOMPSON, J.W., 1991: "Gardens On The Sea", Landscape Architecture, Vol 81, No 2, s. 44-47, The American Society Of Landscape Architects, U.S.A.

UÇANER, M., 1986: "Toplu Konut Yerleşimlerinde Açık Alan Kullanımlarının İrdelenmesi ve İstanbul Kenti Emlak Bankası Toplukonut Uygulamaları Örneği", Yüksek Lisans Bitirme Tezi,İstanbul.

YILDIZCI, A.C, 1992: "İstanbul Büyükşehir Belediyesi Projeler Daire Başkanlığı", İstanbul.

YILDIZCI, A.C., 1993: "Ahmet C. Yıldızci ile İstanbul'un Yeşil Alan Üzerine.", Mimarlık Dergisi (Röportaj : Gürsel, E.), Yıl 31, sayı 254, s. 43-45, Başkent Ofset, İstanbul.